

مهدویت

و سیاست‌های فرهنگی ترویج آن

در جمهوری اسلامی ایران

رحیم کارگر

www.ketab.ir

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

نشانی

قم، خیابان معلم، ساختمان ستاد دفتر تبلیغات اسلامی،
نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
تلفن و دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۳
ص.پ: ۳۷۱۸۵/۳۶۸۸
کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱

مراکز پخش

۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار ۰۲۵-۳۱۱۵۱۲۵۰
۲. تهران، خیابان انقلاب، رویروی در دانشگاه تهران،
پاساژ فروزنده، طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن:
۰۲۱-۶۶۹۵۱۵۳۴

وبگاه: www.pub.isca.ac.ir

رایانامه: nashr@isca.ac.ir

فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir

فروشگاه نشر دیجیتالی: www.pajooaan.ir

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مهدویت و سیاست‌های فرهنگی ترویج آن

در جمهوری اسلامی ایران

رحیم کارگر

ناشر

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

تهیه

پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

سروراستار

محمدباقر انصاری

ویراستار

محمدصادق زینی‌وند

لیتوگرافی، چاپ و صحافی

چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

جای اول: تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۳۵۰

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

عنوان: ۶۸۳؛ مسلسل: ۵۹

سرشناسه:

عنوان‌نام‌پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

وضعیت فهرست‌نویسی:

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۷۱] - ۲۹۰؛ همچنین به صورت زیرنویس

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

رده‌بندی کنگره:

رده‌بندی دیویی:

شماره کتابشناسی ملی:

BP ۲۲۴

۲۹۷/۴۶۳

۷۶۷۱۳۴۶

کارگر، رحیم، ۱۳۴۹-
مهدویت و سیاست‌های فرهنگی ترویج آن در جمهوری اسلامی ایران/رحیم کارگر؛ تهیه
پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی
قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ
اسلامی، ۱۴۰۰
۳۱۶ ص.: نمودار، جدول
۷۰۰۰۰۰ ریال:
۹۷۸-۶۰۰-۱۹۵-۷۲۷-۲
فیبا
کتابنامه: ص. [۲۷۱] - ۲۹۰؛ همچنین به صورت زیرنویس
نمایه
مهدویت
مهدویت -- جنبه‌های سیاسی
مهدویت -- جنبه‌های اجتماعی
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ
اسلامی، پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

۱۳	سخنی با خواننده
۱۵	مقدمه
۱۵	۱. بیان مسئله
۱۷	۲. هدف تحقیق
۱۸	۳. ضرورت تحقیق
۲۰	۴. پیشینه تحقیق
۲۴	۵. چارچوب و مبانی نظری تحقیق
۲۹	۶. روش و نوع تحقیق

فصل اول: مفاهیم و کلیات

۳۳	۱. مفاهیم و اصطلاحات
۳۳	الف) سیاست یا خط مشی
۳۵	ب) سیاست‌های کلی نظام
۳۷	ج) سیاست‌گذاری فرهنگی
۳۹	د) دولت و دولت اسلامی
۴۱	ه) مهدویت
۴۳	و) ترویج و تبلیغ مهدویت
۴۵	۲. کلیات

فصل دوم: مبانی تبلیغ و ترویج مهدویت

۱. گفتمان‌های سیاست‌گذاری فرهنگی و گفتمان منتخب ۵۵
- الف) گفتمان دولتی ۵۶
- ب) گفتمان بازار ۵۸
- ج) گفتمان ارتباطی ۵۹
- د) گفتمان هدایت‌گری نخبگانی ۶۳
۲. مبانی ترویج مهدویت ۶۷
- الف) مبانی معرفتی و دینی ۶۸
- ۱) ضرورت معرفت و شناساندن امام زمان (عج) ۶۸
- ۲) ضرورت ترغیب و دعوت مردم به امام زمان (عج) ۷۱
- ۳) بایستگی حراست از ارکان و معارف مهدویت ۷۳
- ب) مبانی سیاسی ۷۶
- ۱) ضرورت تثبیت پایه‌های مشروعیت حکومت اسلامی (ولایت فقیه) ۷۶
- ۲) آینده‌نگری و ضرورت استمرار انقلاب اسلامی ایران ۷۹
- ۳) بایستگی دشمن‌شناسی و مقابله با مهدویت‌ستیزی ۸۰
- ۴) ضرورت توانمندسازی منتظران ۸۳
- ۵) بهره‌مندی از انسجام‌بخشی و وحدت‌آفرینی مهدویت ۸۷
- ۶) هویت‌آفرینی سیاسی - اجتماعی جامعه منتظر ۹۰
- ج) مبانی فرهنگی ۹۳
- ۱) ضرورت تبیین درست فرهنگ انتظار ۹۳
- ۲) بایستگی تحول فرهنگی بر اساس فرهنگ مهدوی ۹۵
- ۳) مهدویت رکن اصلی امیدبخشی به جامعه ۹۷
- ۴) طرح چشم‌انداز فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر مهدویت ۹۹

فصل سوم: اسناد و مبانی سیاستی ترویج مهدویت

مقدمه	۱۰۳
۱. ابعاد و جایگاه مهدویت	۱۰۴
الف) ابعاد و مؤلفه‌های اساسی مهدویت	۱۰۴
ب) اهمیت و جایگاه مهدویت	۱۱۰
۱) جایگاه اعتقادی و مذهبی مهدویت	۱۱۱
۲) جایگاه سیاسی و اجتماعی مهدویت	۱۱۳
۳) جایگاه بین‌الادبیانی مهدویت	۱۱۵
۴) جایگاه آینده‌پروانه مهدویت	۱۱۷
۵) جایگاه محوری مهدویت در توسعه و پیشرفت جامعه	۱۱۹
۲. اسناد بالادستی ترویج مهدویت	۱۲۱
الف) مهدویت و ترویج آن در دیدگاه امام و رهبری	۱۲۱
ب) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۳۰
ج) سند چشم‌انداز ۱۴۰۴	۱۳۳
د) نقشه مهندسی فرهنگی و چشم‌انداز فرهنگی ایران در افق ۱۴۰۴	۱۳۵
مبانی، ارزش‌ها و اصول	۱۳۶
چشم‌انداز فرهنگی	۱۳۷
اهداف فرهنگی	۱۴۰
اولویت‌های فرهنگی	۱۴۱
راهبردها و اقدامات	۱۴۱
ه) اصول و سیاست‌های فرهنگی در برنامه پنجم توسعه	۱۴۳
و) سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	۱۴۵

۱۴۶	بیانیه ارزش‌ها
۱۴۶	چشم‌انداز
۱۴۷	هدف‌های کلان
۱۴۷	هدف‌های عملیاتی و راهکارها
۱۴۸	ز) سند دانشگاه اسلامی
۱۴۹	جمع‌بندی

فصل چهارم: رویکرد دولت‌ها در جمهوری اسلامی ایران به مهدویت

۱۵۳	مقدمه
۱۵۷	۱. سیر تحول فرهنگ مهدویت و انتظار در سه دهه گذشته
۱۵۷	الف) طرح اولیه مباحث مهدویت و انتظار
۱۵۸	ب) دوران افول
۱۶۱	ج) دوران بی‌توجهی به مسائل فرهنگی از جمله مهدویت
۱۶۲	د) دوران شکوفایی مجدد
۱۶۶	۲. برنامه‌ها و اقدامات دولت در ترویج مهدویت
۱۶۶	الف) آموزش معارف مهدویت به کارکنان دولت
۱۶۸	ب) برگزاری همایش دکترین مهدویت
۱۶۸	ج) ردیف بودجه برخی از مراکز مهدوی
۱۷۱	د) تصویب‌نامه اجرایی سازمان صداوسیما
۱۷۲	ه) تشکیل ستاد هماهنگی فعالیت‌های مهدوی
۱۷۴	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: نقد و بررسی سیاست‌های فرهنگی مهدویت در رسانه‌ها

مقدمه	۱۷۷
۱. نقد و بررسی رسانه‌های مکتوب و نوشتاری	۱۸۶
مهدویت و کتب درسی (نظام آموزشی)	۱۹۰
۲. نقد و بررسی رسانه‌های دیداری - شنیداری	۱۹۶
الف) مهدویت و صداوسیما	۱۹۸
ب) مهدویت و سینما	۲۰۲
۳. نقد و بررسی رسانه‌های دیجیتالی و اینترنتی	۲۰۹
بازی‌ها و انیمیشن	۲۱۷

فصل ششم: توصیه‌های سیاستی

مقدمه	۲۲۱
۱. شناسایی مسائل ترویج مهدویت	۲۲۲
۲. نقش رسانه‌ها در ترویج مهدویت	۲۲۹
۳. توصیه‌های سیاستی ترویج مهدویت	۲۳۳
الف) سیاست‌های کلان فرهنگی ترویج مهدویت	۲۳۳
ب) سیاست‌های فرهنگی ترویج مهدویت در رسانه‌ها	۲۳۴
۴. سیاست‌های خاص فرهنگی ترویج مهدویت	۲۳۵
الف) ترویج مهدویت در رسانه‌های مکتوب و نوشتاری	۲۳۵
۱) تدوین برنامه جامع مهدویت در شورای عالی انقلاب فرهنگی و معرفی آن	۲۳۵
۲) عقلانی کردن فضای فرهنگی	۲۳۶
۳) ترویج عالمانه گفتمان مهدویت و گفتمان‌سازی مهدوی	۲۳۶

سخنی با خواننده

مهدویت از دیرباز باوری اصیل در میان باورمندان اسلامی به شمار می‌آمده و جایگاه مهمی داشته است. مذاهب اسلامی با همه تفاوت‌ها، اصل اندیشه مهدویت را یک آموزه مهم اسلامی می‌شمارند و به آن معتقدند. باورداشت مهدویت علاوه بر اینکه خاستگاهی در آیات قرآنی و روایات معصومین علیهم‌السلام دارد، با مستندات عقلی نیز همراهی و تأیید می‌شود؛ بدین معنا که قرآن و عقل با رویکرد عام و روایات با رویکرد خاص، خاستگاه مهدویت و توجیه‌گر مبانی و اصول آن هستند. اندیشه تابناک مهدویت بسان همه اندیشه‌های باورمحور در طول تاریخ به جهت عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی دچار تطور و تحول و فراز و فرود تاریخی شده است؛ به گونه‌ای که از براینده این فرایند دو نکته به دست می‌آید: ۱. وجود آسیب‌ها و چالش‌هایی که دامنگیر عرصه مهدویت اصیل شده است و این آسیب‌ها ضرورت تحقیقات آسیب‌شناسانه جهت پالایش و آفت‌زدایی از حریم پاک اندیشه مهدویت را دوچندان می‌کند. ۲. تحول و تطوری که حوزه مهدویت از لحاظ مسائل درونی و بیرونی پیدا کرده است، گستردگی محیطی مهدویت از نظر قلمرو را نشان می‌دهد.

بی‌تردید حوزه مهدویت در ابتدای امر از نظر دامنه و قلمرو بسیار محصور و از نظر حجم مسائلی بسیار محدود بوده است؛ اما در فرایند تاریخ به جهت مواجهه اندیشه مهدویت با افکار مختلف گروه‌ها و با پیدایش پرسش‌ها و شبهات گوناگون در پی تحولات اجتماعی و تفاوت‌های مذهبی بر دامنه و مسائل آن افزوده شده است؛